

Lipics László

Fegyveres szervek-e a rendvédelmi szervek?

A szerző az MHTT 2009. évi pályázatán II. díjat nyert tanulmányában, az érvényben levő jogszabályok alapján bemutatja a rendvédelmi és a fegyveres szerveket (bennük a Magyar Honvédséget), valamint az egyéb (közvédelmet ellátó) szerveket, s utal feladatrendszerükre állományuk összetételére. Olyan hatóságokkal és egyéb szervezetekkel is megismerteti az olvasókat, amelyek kevésbé ismertek, de fegyveres szolgálatot látnak el, illetve rendvédelmi jellegű feladatokra szakosodtak. A tanulmány összegező részében választ keres és ad a címben feltett kérdésre, illetve jogszabály módosításokra tesz javaslatokat.

A tanulmány célja a jogi szabályozási területen fellelhető anomáliákból fakad. Ugyanis különböző jogszabályok eltérő értelmezéseket adnak a címben található két megnevezésre, sőt sokan szinonimaként használják ezeket. Az általam elérhető könyvtárakban található szakirodalomban, az utolsó fellelhető cikkben Pántya Péter [1] egyfajta áttekintést adott a témáról, azonban véleményem szerint ő csak a szervek áttekintő bemutatására törekedett. Céлом az, hogy *bemutassam a két fogalom közti különbséget, továbbá javaslatot tegyek az egységesítésre.* A tanulmány aktualitását az adja, hogy 2009. szeptember elsején hatályba lépett a közbiztonság és a közrend védelmében, illetve fenntartásában közreműködő szervezetekre vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi LXXXIV. törvény [2]. Ez ugyan nem közvetlenül a rendvédelmi szervek jogi szabályozását módosítja, azonban jónéhány fegyverrel is rendelkező szervezetet, illetve a közrend, közbiztonság fenntartásában szerepet játszó szerveződést érint. Azaz megfelelő okul szolgál, egyfajta áttekintésre és egyéb, kevésbé ismert szervezetek bővebb bemutatására is lehetőséget ad.

A „rendészet” kifejezés, mint magyar szó, 1807-ben jelent meg először írásban – állítja Ernyes Mihály művében [3]. Szamel Lajos könyvében [4] pedig a rendészet fogalmát az alábbiak szerint határozza meg: *„olyan állami tevékenység, amely a közrend megzavarásának megelőzésére, a közvetlen zavaró magatartás megakadályozására és a megzavart rend helyreállítására irányul”¹.*

1 Szamel Lajos: A modern rendészet fogalom és következményei Studia Juridica Auctoritate Universitas Pécs Publicata, Pécs, 1995. 261. o.

A rendvédelem kifejezés 1990 óta átment a köztudatba, ezért erről vitát folytatni felesleges, mivel ezt a kifejezést használja a média is. A rendszerváltás óta keletkezett több mint háromszáz jogszabályban szerepel a rendvédelem elnevezés.² Egy-egy korszak rendvédelmi modelljén belül is számos módosítás keletkezett. 1867-től 1919-ig terjedően például 26 rendvédelmi testület működött az országban, többnyire egymást követően.

Rendvédelem: „szűkebb értelemben a belügyminisztérium hatáskörébe tartozó fegyveres testületek (rendőrség, határőrség, polgári védelem) a közrend és a közbiztonság védelme, fenntartása céljából folytatott tevékenységének az összessége. Tágabb értelemben az állam- és közigazgatási, továbbá a belső védelmi ágazatokhoz tartozó katonai és nemzetbiztonsági szervek, valamint az egyesületként működő polgárőrségek minden olyan tevékenysége, amely az ország törvényekkel szabályozott alkotmányos rendjét biztosítja.” Ebben az értelemben ide tartozhat a tűzoltóság, a vám- és pénzügyőrség, valamint a polgári és katonai nemzetbiztonsági szervek.

Rendvédelmi szervek

Sajnos azt kell mondanom, hogy alaptörvényünk, az Alkotmány [5] sem pontos. Ugyanis a VIII. fejezet címében („A Magyar Honvédség és egyes rendvédelmi szervek”) többes szám szerepel, ugyanakkor az alatta található szövegrészben csak a Magyar Honvédségre és a rendőrségre³ történik utalás, azaz az Alkotmányból kiindulva azt mondhatnánk, hogy a Magyar Köztársaságban csak egyetlen rendvédelmi szerv van és az a rendőrség. Erre mondta azt dr. Finszter Géza, hogy ez egy jogi pongyolaság.⁴

Ugyanis létezik egy jogszabály [6], mely a központi államigazgatási szervekről szól, amely tartalmazza a rendvédelmi szervek felsorolását. *Ezek pedig a következők:*⁵

- a) a rendőrség,
- b) a polgári védelem,
- c) a vám- és pénzügyőrség,
- d) a büntetés-végrehajtási szervezet,
- e) az állami és hivatásos önkormányzati tűzoltóság,
- f) a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok.

Úgy gondolom, hogy ez a felsorolás kiindulási alapnak már jó. Bár jelen tanulmány szempontjából jelentéktelen, de a polgári védelmi törvényben [7] ehhez hasonló felsorolást találtam, igaz a polgári védelemre vonatkozóan „hivatásos” kitétel.⁶

2 Parádi József: Rendvédelem kontra rendészet 7. o.

3 A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény 40/A. § (2) A rendőrség alapvető feladata a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme.

4 Dr. Finszter Géza előadása 2008. június 26-án Pécsen, a „Rendészet és rendvédelem – kihívások a XXI. században” című nemzetközi tudományos konferencián

5 A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2006. évi LVII. törvény 1. § (5) bekezdése

6 A polgári védelemről 1996. évi XXXVII. törvény 2. § (1) bekezdés g) pontja

Azonban figyelembe kell venni néhány további tényezőt. A katasztrófavédelmi törvény [8] megalkotásával új szervezetet is létrehozta egy központi szervet, az ún. Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóságot. Az új szervezet központi szerve a polgári védelem (azaz a Polgári Védelem Országos Parancsnoksága) és az állami tűzoltóság (azaz a Tűzoltóság Országok Parancsnoksága) országos szerveiből összevont, annak területi szervei, a megyei parancsnokságokból összevont, államigazgatási feladatot is ellátó rendvédelmi szervek.⁷ Ezután visszatérve az előző felsorolásra máris látható a defektus. Érdekes módon a rendvédelmi szervek közé sorolva egy másik normában indirekt módon megjelenik a katasztrófavédelem. Ez pedig a rendőrségi törvény (rövidítve: Rtv.) [9]. Az általam említett indirekt utalás az igazságügyi és rendészeti miniszter irányítása alatt működő Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálatának (rövidítve RSZVSZ) létrehozásáról szóló rendelet [10] hivatkozása a Rtv-ben foglaltakra, azaz quasi megmondja, hogy *mely szerveket nevezhetünk rendvédelmi szerveknek*.⁸

- a) a rendőrséget,
- b) a katasztrófavédelem hivatásos szerveit,
- c) az állami és hivatásos önkormányzati tűzoltóságot,
- d) a vám- és pénzügyőrséget,
- e) a büntetés-végrehajtási szervezetet.

Amit e felsorolás alapján helyesnek találok, az a katasztrófavédelem megnevezés megjelenése, másrészt viszont az RSZVSZ szervezeti jellegéből adódóan, nem kizárt, hogy a felsorolásból szándékosan hagyták ki a polgári nemzetbiztonsági szolgálatokat. Ugyanakkor a kiindulási alapnak tekintett felsorolás alapján azt kell mondanom, hogy a szervezet megnevezése helytelen, mert nem minden rendvédelmi szerv belső bűnmegelőzési célú ellenőrzését és a bűnfelderítését végzi, sőt utalást is tesz arra, hogy csak abban az esetben, ha felderítés nem tartozik a polgári vagy a katonai nemzetbiztonsági szolgálat hatáskörébe.⁹ Véleményem szerint a nyelvtanilag helyesebb, pontosabb kifejezést adó „*Egyes Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálat*” megnevezésre kellene módosítani a szervezet megnevezését.

A nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvényben [11] is meghatározásra kerültek a rendvédelmi szervek, mely felsorolás gyakorlatilag a már ismert hateleemes felsorolást ismétli, némileg átfogalmazva. E szerint rendvédelmi szerv: a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, a rendőrség, a polgári védelem állami szervei, a hivatásos tűzoltóság, a vám- és pénzügyőrség, valamint a büntetés-végrehajtási szervezet.

Rendvédelmi szervekről szóló – viszonylag pontatlan – fogalom létezett 2007. december 31-ig a rendőrségi törvényben is, mely szerint a rendőrség, a határőrség, a polgári védelem állami szervei, a hivatásos tűzoltóság, a vám- és pénzügyőrség szervei, valamint a büntetés-végrehajtási testület¹⁰ tartozott közéjük. Ennek ellenére úgy

7 A katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezéséről 1999. évi LXXIV. törvény 25.§ (1) bekezdése

8 Rtv. 94. § (1) bekezdése

9 Rtv. 94. § (2) bekezdés b) pontja

10 Rtv. 97. § (1) bekezdés g) pont, hatálytalanította a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény módosításáról szóló 2007. évi XC. törvény 20. § (3) bekezdése

gondolom mindenképpen meg kellett említenem, hogy további adalékot szolgáltat-
sak a rendvédelmi szerv fogalma sokszínű meghatározásának mivoltához.

Fegyveres szervek

Amennyiben a rendvédelmi szervek megnevezésnél zűrzavarról beszélünk, akkor e tekintetben is helyesnek vélem a fenti szóhasználatát. Létezik egy mindenki által Hszt-ként ismert törvény [12], amelynek a jogszabályi címe a következő: „*a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról*”. A cím alapján mindenki gondolhatná, hogy akkor ez megfelelő iránymutatást ad. Azonban ezt az illúziót az első mondat mindjárt felülírja¹¹:

„E törvény hatálya a rendvédelmi szervek (a rendőrség, a polgári védelem, a vám- és pénzügyőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, az állami és hivatásos önkormányzati tűzoltóság), valamint a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok (e törvény alkalmazásában a továbbiakban együtt: fegyveres szervek) hivatásos állományú tagjainak szolgálati jogviszonyára (a továbbiakban: szolgálati viszony) és társadalombiztosítási ellátására terjed ki.”

A mondatot vizsgálva két dolgot állapíthatunk meg:

1. *A rendvédelmi szervek a következők:*

- a) a rendőrség,
- b) a polgári védelem,
- c) a vám- és pénzügyőrség,
- d) a büntetés-végrehajtási szervezet,
- e) az állami és hivatásos önkormányzati tűzoltóság.

Azaz a polgári nemzetbiztonsági szolgálatokat nem sorolja ebbe a körbe.

2. *A fegyveres szervek megnevezés azonos a kiindulási alapnak tekintett rendvédelmi szervek felsorolással*, hiszen e törvény az imént felsorolt szerveken túl a fegyveres szervek körébe sorolja a polgári nemzetbiztonsági szolgálatokat. Az ördög azonban a részletekben lakozik – tartja a mondás. Vagy az igazság odaát van – idézve az amerikai sorozatból¹² kiindult mondást. Ugyanis a Hszt. idézett részlete eredetileg így szólt:

„E törvény hatálya a fegyveres erők (Magyar Honvédség, Határőrség), a rendvédelmi szervek (a rendőrség, a polgári védelem, a vám- és pénzügyőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, az állami és hivatásos önkormányzati tűzoltóság), valamint a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok (e törvény alkalmazásában a továbbiakban együtt: fegyveres szervek) hivatásos állományú tagjainak szolgálati jogviszonyára (a továbbiakban: szolgálati viszony) és társadalombiztosítási ellátására terjed ki.”

11 A fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény 1. § (1) bekezdése

12 X-akták: az igazság odaát van.

Azaz tartalmilag többről volt szó, azonban a folyamatos módosítások, illetve a Magyar Honvédség katonáinak jogállásáról szóló önálló törvény [13] alkotásakor a címet nem módosították, és valamilyen oknál fogva a polgári nemzetbiztonsági szolgálatokat nem sorolták a rendvédelmi szervek közé. Egy másik eligazítást – bármilyen meglepő – a szabálysértési törvény [14] ad, amikor a katonákra külön rendelkezéseket tartalmaz. Teszi mindezt azért, hogy a hivatásos (szerződéses) állományú tagja által a szolgálati viszony tartama alatt a szolgálati helyen, illetőleg a szolgálattal összefüggésben elkövetett szabálysértést fegyelmi eljárás keretében lehessen elbírálni.¹³ *E törvény alapján fegyveres szervek tekintendők:*

- a) honvédség,
- b) rendőrség,
- c) polgári védelem,
- d) vám- és pénzügyőrség,
- e) a büntetés-végrehajtási szervezet,
- f) állami és hivatásos önkormányzati tűzoltóság,
- h) polgári nemzetbiztonsági szolgálatok.

A fenti felsorolás alapján az a kijelentés tehető, hogy a fegyveres szervek a rendvédelmi szervek, illetve a Magyar Honvédség.

Magyar Honvédség, mint a *Magyar Köztársaság egyik legfontosabb szerve* az Alkotmányban is kiemelésre került, mely szerint alapvető kötelessége a haza katonai védelme és a nemzetközi szerződésből eredő kollektív védelmi feladatok ellátása.¹⁴ A Honvédség rendszerbeli, helyi meghatározását azonban már nem itt, hanem a honvédelmi törvényben [15] találjuk. Azaz a Honvédség polgári irányítás alatt álló, függelmi rendszerben működő és centrálisan vezetett *fegyveres állami szervezet*, békében az önkéntességen, megelőző védelmi helyzetben és rendkívüli állapotban az önkéntességen és az általános hadkötelezettségen alapuló haderő. Egyes szervei törvényben meghatározott katonai igazgatási feladatokat is ellátnak.¹⁵

A Honvédség katonai szervezeteinek béke- és hadilétszámát az állománytáblák, illetve a munkaköri jegyzékek tartalmazzák., és gondoskodni kell a rendszeresített létszám meghatározott igények szerinti biztosításáról és tervszerű utánpótlásáról.

A Honvédség személyi állománya tényleges szolgálatot teljesítő katonákból, köztisztviselőkből, közalkalmazottakból és a munka törvénykönyvének hatálya alá tartozó munkavállalókból; hadkiegészítési állománya önkéntes tartalékosokból, kiképzett és kiképzetlen potenciális hadkötelesekből, valamint megelőző védelmi helyzet és rendkívüli állapot idején – a hadkötelezettség bevezetése után – hadkötelesekből áll.

A tényleges katonai állományba tartoznak: a hivatásos és a szerződéses katonák, a szolgálatot teljesítő önkéntes tartalékos katonák, a katonai felsőoktatási intézmény honvédségi ösztöndíjas, valamint szakképzésben részt vevő hallgatói, a katonai

13 Sztv. 30. § (1) bekezdése

14 Alkotmány 40/A. § (1) bekezdése

15 Honvédelmi tv. 69. § (1) bekezdése

középfokú oktatási intézmény hallgatói, továbbá megelőző védelmi helyzet és rendkívüli állapot idején – a hadkötelezettség bevezetése után – a hadköteles katonák.

Egyébként a katonai nemzetbiztonsági szolgálatok katonái a nemzetbiztonsági törvény szerint a honvédség tényleges állományába tartoznak.

Az egyes szervek önmeghatározása, feladatrendszere

A cikk e részében szemléltetni kívánom, hogy az imént felsorolt szervezeteket saját jogi szabályozásukban a normaalkotók miként definiálják.

Rendőrség: alapfeladatáról gyakorlatilag két jogszabály is rendelkezik. Egyrészt az Alkotmány, mely kimondja, hogy a rendőrség alapvető feladata a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme. A rendőrségről szóló törvény bővebben kifejtve leírja a rendőrség feladatát. E szerint a közbiztonság és a közrend védelme, valamint az államhatár őrzése, a határforgalom ellenőrzése és az államhatár rendjének fenntartása az alapfeladata¹⁶, illetve a felsorolt feladatok körében a rendőrségi törvényben és törvény felhatalmazása alapján más jogszabályban meghatározott bűnmegelőzési, bűnüldözési, államigazgatási és rendészeti feladatkörében sokoldalú rendeltetése van. Többek között általános bűnügyi nyomozó hatósági- és szabálysértési hatósági jogkört gyakorol, közlekedési hatósági és rendészeti feladatokat lát el, a közrendet fenntartja, őrzi az államhatárt, ellenőrzi az államhatáron áthaladó személy- és járműforgalmat, a szállítmányokat. Ezek mellett a rendőrség védelmet nyújt az életet, a testi épséget, a vagyónbiztonságot közvetlenül fenyegető vagy sértő cselekménnyel szemben, felvilágosítást és segítséget ad a rászorulóknak.

A törvény továbbá kimondja, hogy a rendőrség állami, *fegyveres rendvédelmi szerv*,¹⁷ központi szerve, megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságokra, valamint rendőrkapitányságokra és határrendészeti kirendeltségekre tagozódik. Egyes feladatok ellátására törvény vagy kormányrendelet más rendőri szervet is létrehozhat. A Kormány a rendészetért felelős miniszter (a továbbiakban: miniszter) útján irányítja a rendőrséget.

A rendőrség személyi állománya hivatásos állományú rendőrökből, köztisztviselőkből, közalkalmazottakból, valamint a Munka Törvénykönyvének hatálya alá tartozó munkavállalókból áll.

Katasztrófavédelem: a katasztrófavédelmi törvény alapján – ahogy azt már korábban említettem – nem lehet rendészeti szervként önállóan értékelni a polgári védelmet és az állami tűzoltóságot. Ezt a Kat. alapján állítom, melyet alátámaszt az a tény is, hogy a Pv.tv. rendelkezései közül a polgári védelem hivatásos szerveire vonatkozó rendelkezéseket hatálytalanították.¹⁸

A katasztrófavédelem megvalósításában részt vevő Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, a polgári védelem és az állami tűzoltóság országos szerveiből összevont, annak területi szervei, a megyei parancsnokságokból összevont, állam-

16 Rtv. 1.§ (1) bekezdés

17 Rtv. 4.§ (1) bekezdés

18 Pv.tv. 14. § hatálytalanította a Kat. 58. § b) pontja

igazgatási feladatot is ellátó *rendvédelmi szervek*. Az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság és annak területi szervei ellátják a hivatásos állami tűzoltóság, valamint a polgári védelmi szervezetek jogszabályban meghatározott feladatait. A katasztrófavédelmi szervezet országos hatáskörű központi szervre, Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóságra és területi szervekre tagozódik, tagjai hivatásos állományúak, köztisztviselők és közalkalmazottak.¹⁹

Ezen kívül mégis beszélni kell a hivatásos tűzoltóságokról, ugyanis az erről szóló törvényt [16] ilyen szempontból nem módosították. *A hivatásos állami és a hivatásos önkormányzati tűzoltóság egységes elvek alapján szervezett rendvédelmi szerv*. A hivatásos önkormányzati tűzoltóságok az önkormányzatok intézményeként működik. Feladatai tűzoltási és műszaki mentési tevékenységet végzése, illetőleg közreműködés közvetlen tűz- és robbanásveszély esetén a biztonsági intézkedések végrehajtásában, ennek érdekében állandó készenléti szolgálatot tart valamint tűzvédelmi hatósági feladatokat lát el. A hivatásos tűzoltóságok tagjai hivatásos szolgálati viszonyban állnak. Ezen kívül polgári állományú tagok is vannak, ők köztisztviselők vagy közalkalmazottak.

Vám- és pénzügyőrség: E szervezetről viszonylag későn született önálló törvény, csak az Európai Unióhoz történő csatlakozásunk tette szükségessé megalkotását. [17] A jogszabály azonban ellentétben más törvényekkel nem a feladatokról hozza első meghatározását, hanem a szervezet definíciójáról: a vám- és pénzügyőrség az adópolitikáért felelős miniszter irányítása és felügyelete alatt álló fegyveres rendvédelmi, államigazgatási szerv, amely önálló jogi személyiséggel, országos hatáskörrel rendelkező, önállóan gazdálkodó központi költségvetési szerv. A vám- és pénzügyőrség vámigazgatási, jövedéki-igazgatási, a bűnüldözési és nyomozó hatósági, rendezési és igazgatási jogkörökkel rendelkezik, továbbá nemzetközi tevékenységet végez és egyéb feladatokat lát el.

Ugyanakkor a jogszabály az egyes feladatokat ellátó személyekre, azaz a pénzügyőrökre is kijelenti, hogy rendvédelmi feladatokat látnak el. „A vám- és pénzügyőrségnek a határátkelőhelyeken végzett feladatait ellátó, a nyomozási, a szabálysértési, a vám- és jövedékellenőrzési, az őrzésvédelmi, a hatósági, a végrehajtási eljárási feladatai ellátását végző, valamint mindezen tevékenységek irányítását, felügyeletét és ellenőrzését ellátó személyek (a továbbiakban együtt: pénzügyőrök) rendvédelmi tevékenységet folytatnak, egyenruha és szolgálati fegyver viselésére jogosultak.”²⁰

A vám- és pénzügyőrség hivatásos állományú tagjai szolgálati jogviszonyban állnak, a szolgálati jogviszony tartalmát külön törvény szabályozza.

A büntetés-végrehajtási szervezet: A szervezetről szóló jogszabály [18] első mondata meghatározza annak feladatait és egyben identitását is. E szerint a külön törvényben meghatározott szabadság-elvonással járó büntetéseket, intézkedéseket, büntetőeljárási kényszerintézkedéseket, a szabálysértés miatt kiszabott pénzbírság átváltoztatása folytán megállapított elzárást végrehajtó *állami, fegyveres rendvédelmi szerv*. A szervezet a feladatainak törvényes ellátásával járul hozzá a közrend

19 Kat. 25. § (1)–(3) bekezdés

20 Vp.tv. 5.§ (1) bekezdés

és a közbiztonság erősítéséhez. A büntetés-végrehajtási szervezet személyi állománya hivatásos szolgálati jogviszonyban, továbbá külön jogszabályban meghatározott munkakörök esetén, közalkalmazotti és köztisztviselői jogviszonyban álló személyekből állhat.

Polgári nemzetbiztonsági szolgálatok: Alapvetően ez egy gyűjtőfogalom, magyarázatát a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvényben találjuk. A jogszabály szövege szerint a Magyar Köztársaság *öt nemzetbiztonsági szolgálattal rendelkezik:* Információs, Nemzetbiztonsági, Katonai Felderítő és Katonai Biztonsági Hivatallal, valamint Nemzetbiztonsági Szakszolgálattal.

Ezekben belül az Információs Hivatal, a Nemzetbiztonsági Hivatal és a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat alkotja a polgári nemzetbiztonsági szolgálatokat, míg a Katonai Felderítő Hivatal és a Katonai Biztonsági Hivatal a katonai nemzetbiztonsági szolgálatokat. Ezek mindannyian a Kormány irányítása alatt álló, az ország egész területére kiterjedő illetékességgel rendelkező, önálló gazdálkodást folytató költségvetési szervek.²¹

A nemzetbiztonsági szolgálatok alapfeladata, hogy a nyílt és a titkos információgyűjtés eszközrendszerével elősegítsék a Magyar Köztársaság nemzetbiztonsági érdekeinek érvényesítését, ezáltal közreműködjenek az ország szuverenitásának biztosításában és alkotmányos rendjének védelmében. A jogszabály meghatározza azt is, hogy nyomozóhatósági jogkört nem gyakorolhatnak.²² A nemzetbiztonsági szolgálatok személyi állománya hivatásos állományú személyekből és közalkalmazottakból áll. A hivatásos szolgálati jogviszony, valamint a közalkalmazotti jogviszony részletes szabályait külön törvények állapítják meg. A hivatásos állományának szolgálati jogviszonya határozatlan időtartamra létesített különleges szolgálati jogviszony, amelyben a szolgálat függelmi rendben, fokozott veszélyeztetettségben történik.

A nemzetbiztonsági szolgálatoknál hivatásos szolgálati jogviszony létesítés feltételei: magyar állampolgárság, büntetlen előélet, cselekvőképesség, állandó belföldi lakóhellyel, előírt iskolai végzettség és szakképesítés, egészségügyi, pszichológiai és fizikai alkalmasság, biztonsági ellenőrzésen megfelel.

A nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagja szolgálati lőfegyver viselésére jogosultak, lőfegyverüket a jogos védelem és a végszükség esetein kívül is meghatározott esetekben használhatják.

A jogszabály szövegét áttekintve megállapítható, hogy a többi szervtől eltérően nincs benne direkt módon meghatározva, hogy a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok rendvédelmi és/vagy fegyveres szervek lennének. Azonban az előző bekezdés utolsó mondata alapján kijelenthető, hogy – *fegyveres szerv*, míg az alapfeladat alapján kijelenthető, hogy – *rendvédelmi szervek*. Úgy gondolom azonban, hogy egy – a többi szervéhez hasonló – meghatározás a törvény szövegébe beépíthető.

21 Nb.tv. 1.§ – 2.§

22 Nb.tv. 31.§ (1) bekezdés

Egyéb szervezetek

Egyéb szervezetek kategóriájába sorolhatók azok a szervezetek, amelyeknek a tagjait fegyverrel fel lehet szerelni, továbbá a Magyar Köztársaság közrendjének, közbiztonságának fenntartásában részt vesznek.

Fegyveres biztonsági őrség: Már elég régóta, egy 1997-ben létrehozott jogszabály [19] alapján fegyveres biztonsági őrseget lehet létrehozni. A létrehozásra irányuló eljárást miniszter, az illetékes helyi önkormányzat jegyzője, a rendőrhatóság, a létesítmény üzemeltetője, birtokosa, illetőleg a tevékenység folytatója kezdeményezheti. Fegyveres biztonsági őrseggel kell védeni az állam működése, illetőleg a lakosság ellátása szempontjából kiemelkedően fontos tevékenységet, létesítményt, szállítást, ha a védelemre a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek nem kötelezettek, de az őrzés a közbiztonság vagy a nemzeti vagyon védelme érdekében indokolt. „Így különösen:

- a) az állam biztonsága, illetve a honvédelem szempontjából fontos létesítményt;
- b) a nemzetközi személy- vagy teherforgalomban működő repülőteret;
- c) a katasztrófa veszélyességű nukleáris, radioaktív, robbanásveszélyes, tűzveszélyes, mérgező, illetve az egészségre vagy a környezetre veszélyes anyagot, valamint ezek felhasználásával, gyártásával, tárolásával, forgalmazásával, szállításával összefüggő tevékenységet;
- d) a lakosság alapvető szükségletét biztosító infrastruktúra és közműrendszer egyes elemeit;
- e) a kiemelt jelentőségű nemzeti, kulturális értéket;
- f) a postai szolgáltató kiemelt létesítményét, a közszolgálati rádió és televízió, a távközlési rendszerek központi létesítményét.”²³

A módosuló szabályozás alapján ezentúl a honvédelmi miniszter, illetve a polgári nemzetbiztonsági szolgálatokat irányító miniszter is létrehozhat fegyveres biztonsági őrseget a Magyar Honvédség fokozott védelmet igénylő intézményei, illetve a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok intézményei vonatkozásában, sőt ugyanők végzik a rendőrség hatósági jogkörét e szervek tekintetében.

Ezen túlmenően a fegyveres biztonsági őrsegek együttműködését is módosította a jogszabály. Immár együttműködhetnek a katasztrófavédelemmel, a vám- és pénzügyőrséggel, a hivatásos állami és önkormányzati tűzoltósággal, a természetvédelmi őrszolgálattal, az erdészeti-, a vadászati- és halászati hatósággal, önkormányzati szervekkel, és társadalmi szervezetekkel.

Az új szabályozás a fegyveres biztonsági őr fogalmát pontosítja: „a fegyveres biztonsági őr – szolgálatban közfeladatot ellátó, szolgálati fegyver viselésére jogosult – tagja. A fegyveres biztonsági őrnek az e törvényben meghatározott tevékenység folytatására való jogosultságát a rendőrség által kiadott hatósági szolgálati igazol-

²³ A fegyveres biztonsági őrsegről, a természetvédelmi és a mezeti őrszolgálatról szóló 1997. évi CLIX. törvény 1.§ (1) bekezdése

vány igazolja.”²⁴ A fegyveres biztonsági őrököt formaruhával és szolgálati jelvénnel kell ellátni, továbbá részükre a rendőrség igazolványt állít ki.

Fegyveres biztonsági őr lehet: olyan magyar állampolgár vagy a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy, aki – tizennyolcadik életévét betöltötte, fegyver viselésére alkalmas, rendelkezik a szolgálati beosztáshoz előírt képesítési feltételekkel, büntetlen előéletűnek minősül (ilyen szempontból a törvény a mentesülésre hosszabb időtartamokat ír elő), valamint az olyan személy, aki fegyveres biztonsági őr vagy fegyveres szerv hivatásos foglalkozástól eltiltás hatálya alatt nem áll.

Csak eredményes vizsga után lehet fegyveres biztonsági őr a minden feltételnek megfelelő személy. *Felszerelése, a lőfegyveren kívül:* bilincs, vegyi vagy elektromos sokkoló eszköz, rendőrbot, illetve szolgálati kutya lehet, melyek alkalmazásának feltételei a törvényben meg vannak határozva.

A Honvédelmi Minisztérium már elég régóta alkalmazza őket, jelenleg (2003 óta) a HM Elektronikai, Logisztikai és Vagyonkezelő Zártkörűen Működő Részvénytársaság Biztonság és Vagyonvédelmi Igazgatóságán belül, elsősorban katonai és polgári objektumok technikai eszközökkel megerősített élőrés, fegyveres őrzésvédelmét hajtják végre. A cég honlapja²⁵ szerint több mint nyolcszáz fős saját alkalmazotti állományú fegyveres biztonsági őrral, illetve vagyonőrrel rendelkeznek, továbbá alvállalkozóként további kettőezer főnek adnak a vagyonvédelemhez kapcsolódó munkát. Önmagában a fegyveres biztonsági őrseget a törvényben foglalt feladatok (hazánk biztonsága, lakosságunk ellátása szempontjából kiemelten fontos létesítmények, pótolhatatlan nemzeti értékeink védelme, biztonságának szavatolása) ellátása érdekében működtetik. A cég tájékoztatása alapján olyan kiemelt létesítményeket őriznek, mint MOL Rt. objektumai, Sármellék Repülőtér Üzemeltető Társaság, valamint a HungaroControl Rt-t.

A rendőrség is kihasználja immár a jogszabályok adta lehetőségeket. 2009 márciusától száz hátrányos helyzetű, regisztrált munkanélküli fiatal kezdte meg a 470 órás iskolarendszeren kívüli képzést a Miskolci Rendészeti Szakközépiskolában, akiket július 1-jétől fegyveres biztonsági őrként, közalkalmazotti státuszban alkalmaznak Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyék rendőr-főkapitányságain.[20] A korábbi tervektől eltérően (a százból 42 fő Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében teljesít szolgálatot²⁶) a fegyveres biztonsági őrök közül 71-en Borsod-Abaúj-Zemplén, és csak 14-en Hajdú-Bihar, 10-en pedig Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében teljesítenek szolgálatot. Feladatuk alapvetően objektumvédelmi, az eddig ott szolgálatot teljesítő rendőrök pedig emiatt közterületi szolgálatra vezényelhetők.

Természetvédelmi őrszolgálat: Természetvédelmi őr Magyarországon jogszabályi alapon több mint 30 éve létezik, jogállása, feladatai, jogosultságai és kötelezettségei azonban az utóbbi évtizedben jelentősen megváltoztak. A természetvédelmi őr 1993

24 A közbiztonság és a közrend védelmében, illetve fenntartásában közreműködő szervezetekre vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi LXXXIV. törvény 4. §

25 HM EI Zrt. <http://www.hmei.hu/rovatok/uzletagak/bi/bemutakozas/> 2009. augusztus 6-i letöltés

26 Objektumőrzés fegyveres őrökkel Észak-Magyarország, 2009. február 6., 8. oldal

óta köztisztviselő, jogosultságait és köteleseit pedig az 1997. évi CLIX törvény II. fejezete jelentősen kibővítette. Egyébként a természetvédelmi törvény [21] is megemlíti a természetvédelmi őrszolgálatot, mint a természetvédelem állami szervezetét.²⁷

A természetvédelmi őrszolgálatokat a védett természeti területek természetvédelmi kezeléséért felelős szervek (általában igazgatóságok) szervezetében hozzák létre, működtetik. Elmondható, hogy ma már természetvédelmi őrszolgálat működik valamennyi (szám szerint 10) nemzeti park igazgatóság szervezetében.²⁸ E szervezetek tagja intézkedésre jogosult hivatalos személy, más néven természetvédelmi őr. Formaruházatukat a jogszabály nem határozza meg, ennek ellenére egységesnek mondható, továbbá szolgálati igazolvánnyal és szolgálati azonosító jelvényvel rendelkeznek. *Felszerelése* bilincs, vegyi vagy elektromos sokkoló eszköz szolgálati kutya, valamint *lőfegyver* lehet (azaz a fegyveres biztonsági őrsegtől eltérően rendőrbottal nem rendelkeznek), melyek alkalmazásának feltételei a fegyveres biztonsági őrsegével megegyeznek. Ez azonban csak a hivatásos természetvédelmi őrökre vonatkozik, ugyanis létezik a korábbi „önkéntes rendőr”-höz hasonló lehetőség, azaz az állampolgárok polgári természetőrként segíthetik a természetvédelmi őrök munkáját.

A nemzeti park igazgatóságok keretében jelenleg összesen 200 állami természetvédelmi őr dolgozik. Egy fő természetvédelmi őrre így átlagosan 465 km² működési terület, azon belül pedig 4200 ha országos jelentőségű védett természeti terület és 6000 ha országos jelentőségű védett természeti területen kívüli Natura 2000 terület, továbbá 190 régészeti lelőhely jut.²⁹ Jogait, kötelezettségeit a törvény szabályozza, azonban e tekintetben is történt változás. Immár a nemzeti parkok igazgatóságának illetékességi területén kívül is intézkedhetnek, amennyiben a természeti és régészeti örökség érdekeit sértő jogellenes cselekményt észlel vagy a nemzeti parkon kívül szolgálatellátás lett számára – illetékes által – elrendelve.

Egy másik hasonló feladatokkal felruházott szervről, az *önkormányzati természetvédelmi őrszolgálatról* néhány szót. Az önkormányzati természetvédelmi őr egyenruhával ellátott olyan hivatalos személy, aki a helyi jelentőségű védett természeti területen jogosult és köteles feladatait ellátni, melyek sokkal kevesebbek, mint a természetvédelmi őröké. Ehhez hasonlóan felszerelésük is jóval gyengébb, gyakorlatilag csak könnygázszóró palackkal lehet felszerelni őket.

Mindkét szerv a törvényben előírt rendőrségi együttműködésen túl koordinál a katasztrófavédelemmel, a vám- és pénzügyőrséggel, a hivatásos állami és önkormányzati tűzoltósággal, a természetvédelmi őrszolgálattal, az erdészeti-, a vadászati- és halászati hatósággal, önkormányzati szervekkel és társadalmi szervezetekkel, valamint a fegyveres biztonsági őrseggel.

Mezei őrszolgálat: Egy vagy több település, pontosabban annak önkormányzata a közigazgatási területéhez tartozó termőföldek (erdők, a halastavak, továbbá a védett természeti területek és értékek kivételével) őrzéséről mezei őrszolgálat létesítésével gondoskodhat. A hegyközségek által alapított hegyőrségek e tekintetben ide

27 A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 59. § (1) bekezdése

28 Forrás: http://www.termeszetvedelem.hu/index.php?pg=menu_566 2009. augusztus 6-i letöltés

29 Forrás uo.

tartoznak. A mezei őrszolgálat létrehozását annak létszámával, az őrzött terület mértékével és a földrészletek helyrajzi számával a mezőgazdasági igazgatási szervnek be kell jelenteni, amely az őrszolgálatot nyilvántartásba veszi.

A mezőőr a termőföldek őrzését, valamint a termőföldön lévő, illetve ahhoz tartozó termények és termékek, felszerelések, eszközök, haszonállatok, továbbá mezőgazdasági építmények, földmérési jelek vagyoni védelmét ellátó személy. *Mezőőr lehet:* magyar állampolgár, illetve a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező büntetlen előéletű, tizennyolcadik életévét betöltött és lőfegyvertartási engedély megszerzésére vonatkozó feltételeknek megfelelő személy. A megfelelő személyeknek a törvényből, a működési és szolgálati szabályzatból, mezőgazdasági alapismeretből, lőfegyverismeretből vizsgát kell tennie, majd a mezőgazdasági igazgatási szerv a mezőőrt nyilvántartásba veszi, számára szolgálati igazolványt és szolgálati naplót ad ki. *Felszerelése sörétes vadászlőfegyver, a rendőrségnél rendszeresített könnygázszerű palack.* Formaruhával rendelkeznek. Együttműködésük a természetvédelmi őrszolgálat és az önkormányzati természetvédelmi őrszolgálatéhoz hasonló.

Nagyon sok önkormányzat élt a lehetőséggel és létesített mezei őrszolgálatot, azonban vélhetően nem ott ahol a legnagyobb szükség van rájuk. Hiszen alapvetően a törvény szövegéből adódóan a földtulajdonosoknak kell fenntartani a mezőőrköt, azonban a legszegényebb régiókban – ahol egyébként a legtöbb a mezei lopás – ez nem lehetséges, a forráshiányos önkormányzatok pedig nem tudják felvállalni a fenntartást. Pedig viszonylag csekély összegből is lehet jól gazdálkodni, például Kőszegen 24 fillér négyzetméterenként (területenként minimum 500 Ft)[22] évente az „adó”. A szegényebb önkormányzatoknak segítséget jelenthet az idén június 1-jétől hatályos szabályozás, mely szerint az újonnan létrehozott őrszolgálat megalakítási költségeinek 50%-át, de – mezőőrönként és hegyőrönként – legfeljebb háromszázezer forintnak a megtérítését, a nyilvántartásba vételt követő harminc napon belül igényelheti. Az önkormányzat az őrszolgálat fenntartásával és működésével kapcsolatban felmerülő költségek – személyi és dologi kiadások – 50%-ának, de legfeljebb ötvenezer forint/hó/fő megtérítését negyedéves időszakokra utólag kérelmezheti, a tárgyidőszak utolsó napjától számított harminc napon belül.[23] Az előbb már említett *hegyőrök* kényszerítő eszközzel nem rendelkeznek, vizsgájuk letétele után szolgálati igazolvánnyal és szolgálati naplóval látják el őket.

Közterület felügyelet: A közterület felügyeletről külön törvény rendelkezik. [24] A közterületi rend- és tisztaság védelméről a települési önkormányzat közterület-felügyelet, illetőleg közterület-felügyelő útján gondoskodhat. Közterület-felügyeletet a települési önkormányzatok közgyűlése hozhat létre a polgármesteri hivatal belső szervezeti egységként vagy önálló költségvetési szervként. Közterület-felügyeletet több önkormányzat társulások formájában is működtethet. A közterület felügyelő köztisztviselő, egyben hivatalos személy. Csak olyan magyar állampolgárságú személy lehet közterület felügyelő, aki egészségügyileg és fizikailag alkalmas, illetve közigazgatási vizsgán túl a rá vonatkozó törvényből és végrehajtási rendeleteiből is vizsgát tett. A törvény kiemeli, hogy országosan egységes formaruhával és szolgálati azonosító jelvényvel, szolgálati igazolvánnyal rendelkeznek, továbbá szolgálati helyüknek megfelelő település jelképét karjelzését viselhetnek. A feladatai végrehajtásához könnygázszerű palackkal és szolgálati kutyával rendelkezhet.

A felügyelet a képviselő-testület által meghatározottak szerint együttműködik a rendőrséggel, a katasztrófavédelemmel, a vám- és pénzügyőrséggel, a hivatásos önkormányzati tűzoltósággal (a továbbiakban: rendvédelmi szervek), az egyéb állami ellenőrző és önkormányzati szervekkel, társadalmi szervezettel, így különösen a polgárőrség helyi szervezetével, valamint a feladatai ellátásához segítséget nyújtó egyéb szervezettel.

Polgárőrségek: A '90-es évek közepén kezdtek létrejönni, eleinte gyakorlatilag egyesületi formában. Többpárti egyetértésben azonban 2006 óta önálló jogszabály [25] rendelkezik róluk, mely egyben magasabb védelmet is jelent e szervezetek és tagjaik számára. A polgárőrség az ország közrendje és *közbiztonsága fenntartásának* segítségével, a határőrizetben, a környezet- és természetvédelemben, a veszélyhelyzetek megelőzésében és kezelésében, a társadalmi bűnmegelőzésben való lakossági részvételben, illetve az önkormányzatok és a lakosság közötti bizalom erősítésében, továbbá a helyi közbiztonság közösségi védelme érdekében a lakosok közösségei által meghatározott feladatok ellátásában közreműködő, az egyesülési jog alapján létrejött társadalmi szervezet, illetve ilyen szervezetek szövetsége.

A polgárőr a helyi polgárőr szervezet tagja, a büntető törvénykönyvben meghatározottak szerint közfeladatot ellátó személy, aki önként vállalja a polgárőrség tevékenységében való közreműködést. Gyakorlatilag bárki lehet polgárőr, a törvény nem ír elő korlátozást. Formaruhát viselhetnek, amely megtévesztésre nem lehet alkalmas, azaz nem hasonlíthat a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek vagy más hatóság tagjainak egyenruhájához. Továbbá tevékenységük során megkülönböztető mellény viselésére kötelezettek.

A polgárőrség és a polgárőrök tevékenységük ellátása során hatósági jogkörrel nem rendelkeznek, kényszerítő eszközt nem alkalmazhatnak, tevékenységük során nem tarthatnak maguknál közbiztonságra különösen veszélyes eszközt, és *nem viselhetnek lőfegyvert*. A polgárőrség tevékenysége során kölcsönösen együttműködik a helyi önkormányzatokkal, az állami és önkormányzati szervezetekkel, a rendőrség, a katasztrófavédelem, illetve a vám- és pénzügyőrség szerveivel, a környezet- és természetvédelmi szervezetekkel, a hivatásos önkormányzati és az önkéntes tűzoltóságokkal, a mezei- és természetvédelmi őrszolgálattal, valamint a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamarával.

Városőrség: Országunkban ez a legújabb kezdeményezés a közrend, közbiztonság megőrzésére. Egy ideje napirenden van az önkormányzati rendőrségek felállításának ügye, olyannyira, hogy a Rendőrség Tudományos, Technológiai és Innovációs Tanácsa is foglalkozik vele. A sajtóban mintegy öt éve jelentek meg az első hírek a legújabb típusú önkormányzati rendőrségekről, illetve új nevükről, a városőrségekről.[26] Akkor Budapesten gondolták úgy, hogy szükség lenne egy ilyen típusú szervezetre – igaz a közterület felügyelet megszüntetésével. A múlt évben nagy port vert fel, amikor Miskolcon megalakult a szervezet, országos médiaérdeklődést keltve. Főleg az azóta másról elhíresült helyi rendőrkapitány dr. Pásztor Albert szavai keltettek feltűnést, mely szerint „bennünket egyébként minden megoldás érdekel, ami a helyzeten javíthat, ennek érdekében pedig akár az ördöggel is szövetkezünk.”[27] A polgárőrségtől eltérően ez felülről jövő kezdeményezés, olyan szempontból, hogy lakosaik biztonságáért tenni akaró önkormányzatok hozzák létre, illetve bíznak meg

cégeket a feladat ellátásával. Miskolc (ahol külső vagyónvédelmi céget bíztak meg a feladat ellátásával) mellett Szegeden (önkormányzati szerveződésű 1989-ben alakult³⁰) és – hogy ne csak nagyvárosi példát említsek, saját tapasztalatom alapján – Esztergomban (vagyónvédelmi cég) is létezik.

Mi is a városőrség? Nagyon jól fogalmazza meg a Miskolcon szolgálatot teljesítő Safety Sector Kft. honlapja. [28]

„A városőrség egy professzionális, a nap 24 órájában rendelkezésre álló, a rendőrség és a közterület-felügyelet munkáját kiegészítő, lakosságbarát szervezet, amelynek legfőbb célja a bűnmegelőzés és rendteremtés. A szervezet lényege, hogy a közterület-felügyelővel közösen járőröző városőrök révén a lehető legköltségkímélőbb módon akár a többszörösére növelhető a közterületen szolgálatot teljesítő járőrök mindenkori létszáma. A városőrségnek, természetesen nincsen hatósági jogosítványa, így a feladatait elsősorban a bizalomerősítő intézkedések, a kisebb jogsértések megszüntetése, a figyelmeztetés és a személy- és vagyónőri, magánnyomozói törvény hatálya alatt álló tevékenységek (személy- és vagyónvédelem, stb.) teszik ki.”

A városőrök jelvényvel igazolják magukat, és egyenruhában dolgoznak. Miben különböznek a városőrök a polgárőrség tagjaitól? A polgárőrnek több a jogosultsága, tagjai szolgálatellátás során közfeladatot ellátó személyként büntetőjogi védelem alatt állnak.³¹ Ez csak akkor illeti meg a városőrség tagját, ha hivatalos személy segítőjeként, támogatójaként rendőrrel együtt dolgoznak.³² Az egyenruhás városőrök egy civil biztonsági szolgálat tagjai, így ugyanannyi jogosultságuk van eljárási, mint egy állampolgárnak, azaz bűncselekmény elkövetőjét elfoghatják, és visszatarthatják a helyszínen, amíg a rendőrök ki nem érkeznek.

A már működő városőrségek mellett – Bajnai Gordon miniszterelnök, 2009. szeptember 7-én a Rendőrtiszti Főiskola évnyitóján bejelentett 10 pontos közbiztonsági program harmadik pontja alapján *létrejöhetnek a településőrségek*. A programról az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium honlapján lehet olvasni. [29] „A közbiztonság megerősítése érdekében, a megerősített rendőri jelenlét fenntartása mellett, a jövőben több szerep juthat az önkormányzatok rendészeti tevékenységének. Lehetővé válik, hogy állami eszközökkel, központi forrásból támogatva az önkormányzatok saját településrendészetet hozzanak létre – amennyiben ezt igénylik. Ezzel végre eszközt kapnak a helyi közbiztonságért viselt felelősségük érvényesítéséhez és létrejöhet az európai értelemben vett önkormányzati rendészet (community police).” A tervek szerint településőrök munkájuk során szorosan együttműködnének a rendőrséggel, de a tevékenységüket az önkormányzatok útján a jegyzők irányítanák. A kormány véleménye szerint a településőrök segíthetnék a közterület-felügyelők munkáját, ezzel pedig megháromszorozhatnák a közterület-felügyeletben részt vevők számát. A falvak is településőröket állíthatnának szolgálatba, akik a bűnmegelőzésben segítik a rendőrség munkáját, további érdekessége lenne a dolognak, hogy az új emberek részben az út a munkához program keretében kezdenek dolgozni, azaz hosszú ideje munkanélkü-

30 adat forrása: Arany oldalak, Szeged

31 A büntető törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 137.§ 2. i) pont

32 Btk. 231. §

liek állhatnának szolgálatba, akik nem melleleg alacsony képzettségűek. A Szociális és Munkaügyi Minisztérium is megállapította, hogy drasztikusan csökken az alacsony képzettségűek munkája iránti igény, és tovább nőtt a segélyből élők száma. Ezen a negatív tendencián próbál változtatni az említett program, azaz az inaktív, alacsony képzettségűek munkához juttatásához, segély helyett munkalehetőséget ajánlva, továbbá a feketemunka visszaszorítása.³³ Nehezen tudom elképzelni, hogy érettségi nélküli emberek lássanak el ilyen jellegű feladatot, hiszen egyfajta jogismeret, értelmezés kell majd a munkavégzéshez. Mihez kell a jogismeret? A közbiztonsági program következő pontja a jegyzők „megerősítése”, hatékonyabb eljárások a kis értékű lopások ügyében. „A hatékonyabb felderítés érdekében a jegyzőnek több embere lesz, a településörrel megerősítve képessé válik arra, hogy a szabálysértésekben eljárjon. A településörrel, illetve a faluörrel quasi közreműködőként venné igénybe, akik az egyszerűbb eljárási cselekményeket elvégeznék (pl. helyszín, tárgy megtekintése).”

Véleményem szerint az ilyen jellegű településörrel létrehozásához erős jogszabályi háttér szükséges, azaz jogalkotási folyamattal, konkrétan kidolgozott háttér kell hozzá. Amennyiben összehasonlítjuk a dolgozatban korábban bemutatott állami szervezetekkel, megállapítható, hogy ilyen jogkörök végrehajtásához meg kellene határozni minimális felvételi követelményeket, továbbá a szakmához kötődően kötelező tanfolyamot, melyet akkreditált vizsga zárna.

Összefoglalás

A tanulmányban valamennyi közismert állami rendvédelemhez kötődő szervezeten kívül bemutattam azon egyéb szervezeteket, melyek tagjait fegyverrel fel lehet szerelni, továbbá a Magyar Köztársaság közrendjének, közbiztonságának fenntartásában részt vesznek. Az egyéb szervek kiválasztásával kapcsolatban valószínűleg helyes úton járhatok, mivel a dolgozatom lezárása után 2009. október 13-án tartottak közbiztonsági konferenciát az Országos Rendőr-főkapitányságon, melyen a felsorolt szervezetek többségének egy-egy képviselője tartott előadást. A címben feltett kérdésre, az áttekintett szabályozás és a rendelkezésre álló szakirodalom alapján, bár nagyon sok jogi norma úgy tekinti, hogy a rendvédelmi szervek egyben fegyveres szervek is – nem lehet egyértelmű választ adni.

Először a rendvédelmi szervekkel kapcsolatos kérdéseket összegezném. Kiindulási alapnak tekintetem a központi államigazgatási szervekről szóló törvényben foglalt csoportosítást, azaz e szerint a rendvédelmi szervek a következők:

- a) a rendőrség,
- b) a polgári védelem,
- c) a vám- és pénzügyőrség,
- d) a büntetés-végrehajtási szervezet,
- e) az állami és hivatásos önkormányzati tűzoltóság,
- f) a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok.

33 SzMM: Út a munkához program Békéscsabán Forrás: <http://www.szmm.gov.hu/main.php?folderID=21147&articleID=33366&ctag=articlelist&iid=1> 2009. szeptember 9-i letöltés

A felsorolásban szereplő szervezetek bemutatása után megállapítom, hogy egyértelműen csak a rendőrség,³⁴ a vám- és pénzügyőrség,³⁵ a büntetés-végrehajtási szervezet,³⁶ és a hivatásos önkormányzati tűzoltóság³⁷ tartozik a rendvédelmi szervek közé. A polgári védelem, továbbá a hivatásos állami tűzoltóság helyett helyesebb lenne a „katasztrófavédelem hivatásos szervei” megnevezést használni a Kat. alapján, melyek mellett a helyi szervként megmaradtak (nem központosított) a polgári védelmi kirendeltségek. A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok rendvédelmi szervezetei léteire direkt meghatározás nincs, az *alapfeladatuk alapján kijelenthető, hogy rendvédelmi szervek*. Úgy gondolom azonban, hogy egy – a többi szervehez hasonló – meghatározás a törvény szövegébe beépíthető.

A jogszabályok alapján véleményem szerint a teljes és helyes felsorolás az alábbi lenne. *Rendvédelmi szervek:*

- a) a rendőrség,
- b) a vám- és pénzügyőrség,
- c) a büntetés-végrehajtási szervezet,
- d) katasztrófavédelem hivatásos szervei,
- e) a polgári védelem kirendeltségei
- f) hivatásos önkormányzati tűzoltóság,
- g) a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok.

Másodszor azt vizsgáltam, hogy a Magyar Honvédség mellett a rendvédelmi szervek közül, melyek bizonyulnak egyben fegyveres szervek is. Megállapítottam, hogy csak a rendőrség, a vám- és pénzügyőrség, és a büntetés-végrehajtási szervezet amely kimondottan ide tartozik. Ezen kívül a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok tartozhatnak e körbe, a törvény szövege szerinti indirekt utalás ugyanis ezt támasztja alá: a szolgálatok hivatásos állományú tagjai szolgálati lőfegyver viselésére jogosultak.

A fentiek figyelembevételével a *fegyveres szervek kategóriájába tartoznak:*

- a) Magyar Honvédség,
- b) Rendőrség,
- c) Vám- és Pénzügyőrség,
- d) Büntetés-végrehajtási szervezet és a
- e) polgári nemzetbiztonsági szolgálatok.

Megállapításaim alapján javaslom a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény címének és 1. § (1) bekezdésének a módosítását. Helyes cím az lehetne, hogy „*A rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról*”, míg 1. § (1) bekezdés így hangzana: „*A törvény hatálya a rendvédelmi szervek (a rendőrség, a katasztrófavédelem, a polgári védelmi kirendeltség, a vám- és pénzügyőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, a hivatásos önkormányzati tűzoltóság és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok) hivatásos állomá-*

34 Rtv. 4.§ (1) bekezdés

35 Vp.tv. 1.§ (1) bekezdés

36 Bv.tv. 1.§ (1) bekezdés

37 Tűz.tv. 30. § (1) bekezdés és Kat. 25. § (1)–(3) bekezdése alapján

mányú tagjainak szolgálati jogviszonyára (a továbbiakban: szolgálati viszony) és társadalombiztosítási ellátására terjed ki.”

Az egyéb szervezeteket is megvizsgáltam, amelyeknek fegyverrel rendelkező tagjai lehetnek, illetve a rendfenntartásban részt vehetnek. Bemutattam a fegyveres biztonsági őrseget, a természetvédelmi őrszolgálatot, a mezei őrszolgálatot, a közterület-felügyeletet, a polgárőrséget és városőrséget.

A polgárőrségen kívül valamennyi szerv tagjai számára szolgálati igazolvány kerül kiállításra, a szervezet jellemzőjére utaló jelvényt viselnek, bizonyos ismeretből vizsgát kell tenni, és magasabb felvételi követelményeknek kell megfelelniük. Formaruhával ellátottak a szolgálati személyek és kényszerítő eszköz(ök)el rendelkeznek. Ugyan a formaruha viselése nem kötelező a polgárőröknek és számukra semmilyen kényszerítő eszköz nem áll rendelkezésre, mégis van a normaszövegben egy mondat, amelyet e tanulmány készítésekor figyelembe kellett venni: *A polgárőrség az ország közrendje és közbiztonsága fenntartásának segítésében részt vevő társadalmi szervezet.*

A felsorolt szervezetek közül a fegyveres biztonsági őrseg, a természetvédelmi őrszolgálat és a mezei őrszolgálat rendelkezik fegyverrel, azonban a természetvédelmi őr és a mezei őr fegyverét csak önvédelem vagy végszükség esetén használhatja. Ezzel szemben a fegyveres biztonsági őr az állam működése vagy a lakosság ellátása szempontjából kiemelkedően fontos tevékenység, létesítmény, szállítmány ellen fegyveresen vagy felfegyverkezve intézett támadás elhárítására is alkalmazhatja, illetve használhatja (szájkosár és póráz nélküli szolgálati kutya mellett).

Amennyiben a rendvédelmi szervek kifejezés helyett a rendészeti szervek szókapcsolatot használnánk – véleményem szerint – az egyéb, e dolgozatban taglalt szervek is közéjük tartozhatnának előírt, illetve vállalt feladataik alapján. A szervek egy részének tagjai büntetőjogilag is elismert és kiemelt védelemben részesül hivatalos személyként, illetve közfeladatot ellátó személyként. A jövőben a jogalkotás egyik feladata lehet ezek egységesítése.

A büntetőjogi védelem, még inkább a közjogi elismerés az egyéb szervezeteknél annál is inkább szükségessé válik, hogy Magyarországon a közrend, közbiztonság – az emberek érzése alapján – romlik. Igénylik az egyenruhás szolgálatellátást, megértik, hogy nem állhat minden sarkon rendőr. Többek között emiatt is jönnek létre az egyéb szerveződések. Azonban véleményem szerint kell egy határt húzni: a városőrségek megalakulásán túl, melyet a kormány is támogat, már ne legyenek újabb ötletek, mint például seriff hivatal felállítása polgár településen, ráadásul a helyi szervezetek (közterület-felügyelet, mezőőrség) irányítására. Egyébként az ötlet úgy látszik visszafelé sült el, nagyon sok ellenzője lett.[30]

Azonban a településőrségek, amelyre a miniszterelnök felvetése alapján az *Egyéb szervezetek* kategóriájába tartozó városőrségek bemutatása során a 14. oldalon utaltam, létrehozása megfelelő irány lehet, csak a részletes szabályozást kell kidolgozni hozzá, meghatározni a elvárásokat, illetve el kellene gondolkodni az egységes formaruha és egyéb formai követelmények bevezetésén.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- [1] Pántya Péter: A Magyar Köztársaság fegyveres és rendvédelmi szervei Hadmérnök III. Évfolyam 2. szám – 2008. június
- [2] A közbiztonság és a közrend védelmében, illetve fenntartásában közreműködő szervezetekre vonatkozó egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi LXXXIV. törvény Magyar Közlöny 2009/100. szám 24943–24955. o. 2009. július 22
- [3] Ernyes Mihály: A magyar rendőrség története I. Budapest, 2002.
- [4] Szamel Lajos: A modern rendészet fogalom és következményei Studia Juridica Auctoritate Universitatis Pécs Publicata, Pécs, 1995.
- [5] A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény
- [6] A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2006. évi LVII. törvény
- [7] A polgári védelemről 1996. évi XXXVII. törvény (rövidítve: Pv.tv.)
- [8] A katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről 1999. évi LXXIV. törvény (Kat.)
- [9] A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.)
- [10] A Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálatáról szóló 49/1995. (V. 4.) Kormányrendelet
- [11] A nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény (Nb.tv.)
- [12] A fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény
- [13] A Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról 2001. évi XCV. törvény
- [14] A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény (Sztv.)
- [15] A honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény
- [16] A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. Törvény (Tűz.tv.)
- [17] A vám- és pénzügyőrségről szóló 2004. évi XIX. törvény (Vp.tv.)
- [18] A büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi CVII. Törvény (Bv.tv.)
- [19] A fegyveres biztonsági őrségről, a természetvédelmi és a mezei őrszolgálatról szóló 1997. évi CLIX. törvény (Fbő.tv.)
- [20] <http://www.boon.hu/hirek/baleset-bunugy/cikk/munkaban-a-fegyveres-biztonsagi-orseg-borsodban/cn/news-20090702-02280419> 2009. augusztus 1-i letöltés
- [21] A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény
- [22] Kőszeg Város Önkormányzatának A mezei őrszolgálatról szóló 22/2007 (XII.22) Önkormányzati rendelete
- [23] A mezei őrszolgálat megalakításához, fenntartásához és működéséhez nyújtandó állami hozzájárulás igénybevételeinek rendjéről és feltételeiről szóló 64/2009. (V. 22.) FVM-PM együttes rendelet
- [24] A közterület-felügyeletről szóló 1999. évi LXIII. törvény
- [25] A polgárőrségről szóló 2006. évi LII. törvény
- [26] Városőrség vigyázna a rendre Budapesten 2004. 04. 07., <http://www.origo.hu/itthon/20040407varosorseg.html> 2009. szeptember 1-i letöltés
- [27] Városőrség járőrözik Miskolc „kemény” negyedében 2008. november 18. http://hvg.hu/itthon/20081117_varosorseg_miskolc_avas_safety_sector.aspx 2008. december 5-i letöltés
- [28] <http://www.safetysector.com/varosorseg.html> 2009. szeptember 1-i letöltés
- [29] Tíz pontból álló közbiztonsági programot hirdetett meg Bajnai Gordon miniszterelnök
Forrás: http://irm.gov.hu/miniszterium/cikk/Tiz_pontbol_allo_kozbiztonsagi_programot_hirdetett_meg_Bajnai_Gordon_miniszterelnok.htm 2009. szeptember 8-i letöltés
- [30] Orosz Zoltán: Szocialista seriff HVG 2009. október 3.